

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“ธมมานุคฺคห — การอนุเคราะห์ด้วยธรรม”

ธมมานุคฺคห อ่านตามภาษาบาลีว่า ด้า - มา - นุก - คะ - หะ มาจากคำว่า ธมม (สิ่งที่มีจริง, ธรรม, คำสอนที่กล่าวถึงสิ่งที่มีจริง) กับคำว่า อนุคฺคห (การช่วยเหลือ, การเกื้อกูล, อนุเคราะห์) รวมกันเป็น ธมมานุคฺคห แปลว่า การช่วยเหลือ การเกื้อกูลด้วยธรรม ซึ่งเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลให้ผู้อื่นได้เกิดความเข้าใจถูกเห็นถูก ในสิ่งที่มีจริงตรงตามพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ดีแล้ว แสดงถึงสภาพจิตที่ดีงามที่เกิดขึ้นเป็นไปในขณะนั้น ที่มีความเป็นมิตร เป็นเพื่อน หวังดี เพื่อให้ผู้อื่นเกิดความเข้าใจอย่างถูกต้อง เป็นธรรมที่มีจริง ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน การอนุเคราะห์ด้วยธรรม พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงว่า เป็นการอนุเคราะห์ที่เลิศ ยิ่งกว่าการอนุเคราะห์ด้วยวัตถุสิ่งของ ตามข้อความในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต ดังนี้

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย การอนุเคราะห์ ๒ อย่างนี้ ๒ อย่างเป็นไฉน คือ การอนุเคราะห์ด้วยอามิส ๑ การอนุเคราะห์ด้วยธรรม ๑ ดูกร ภิกษุทั้งหลาย การอนุเคราะห์ ๒ อย่างนี้แล ดูกร ภิกษุทั้งหลาย บรรดาการอนุเคราะห์ ๒ อย่างนี้ การอนุเคราะห์ด้วยธรรม เป็นเลิศ”

ข้อความในมโนรธปุรณี อรรถกถา อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต มีคำอธิบายความหมายของคำว่า ธมมานุคฺคห การอนุเคราะห์ ช่วยเหลือเกื้อกูลด้วยธรรม ดังนี้

“การอนุเคราะห์ด้วยปัจจัย ๔ (เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค) ชื่อว่า อามิส-อนุเคราะห์ การอนุเคราะห์ด้วยธรรม ชื่อว่า ธรรมอนุเคราะห์”

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เป็นไปเพื่อความเจริญขึ้นของปัญญาและกุศลธรรมทั้งปวง โดยตลอด ในชีวิตประจำวันควรอย่างยิ่งที่จะได้เจริญกุศลทุกประการ โดยไม่มีเว้น เพราะเหตุว่าถ้ากุศลจิตไม่เกิดแล้ว จิตก็เป็นอกุศล เป็นไปตามกำลังของกิเลส ทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และทางใจ ซึ่งเป็นโทษโดยส่วนเดียว อกุศลธรรมทั้งหมดนั้นเป็นสิ่งที่ต้องละ เป็นสิ่งที่ต้องดับให้หมดสิ้น ควรที่จะได้พิจารณาว่าบุคคลผู้ที่ควรแก่การรับวัตถุธาณหรือควรแก่การรับวัตถุสิ่งของนั้น มีมากทีเดียว เช่น ในคราวที่เกิดภัยพิบัติ ไฟไหม้ น้ำท่วม หรือแม้กระทั่งเกิดโรคระบาดต่างๆ ซึ่งมีผู้คนเดือดร้อนเป็นจำนวนมาก ในชาติหนึ่งๆ ถ้าหากกุศลไม่เกิด ไม่มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่มีกุศลจิตแม้ในขั้นต้น ไม่มีการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยวัตถุสิ่งของเลย แล้วจะดำเนินไปถึงการดับกิเลสได้อย่างไร ทุกคนกำลังเดินทางในสังสารวัฏฏ์และจะเดินทางไปเรื่อยๆ ตราบใดที่ยังไม่มีปัญญาคมกล้าถึงขั้นที่จะดับกิเลสทั้งปวงได้อย่างหมดสิ้นถึงความเป็น

พระอรหันต์ คนที่เดินทางร่วมกันในสังสารวัฏฏ์ เมื่อมีวัตถุสิ่งของที่พอจะถือถือแบ่งปันให้แก่กันและกันได้ ก็ควรให้ เป็นการช่วยเหลือถือถือด้วยสิ่งที่จะทำให้ชีวิตดำเนินต่อไปได้ด้วยความสะดวก

บุคคลใดก็ตามที่มีโภคทรัพย์ มีวัตถุสิ่งของ แต่ไม่ได้แจกไม่ได้แบ่งปันให้ใครในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ ก็เหมือนคนที่ตายแล้ว ถึงแม้ว่าญาติพี่น้องจะเอาทรัพย์สมบัติวัตถุสิ่งของไปแวดล้อมวางไว้ใกล้ชิดสักเท่าไร ก็ไม่สามารถที่จะลุกขึ้นมาจำแนกแจกให้กับผู้อื่นได้เลย ซึ่งควรค่าแก่การพิจารณาเป็นอย่างยิ่งที่จะไม่ควรประมาทในการเจริญกุศลทุกประการ แม้ในเรื่องการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยวัตถุสิ่งของ ก็ไม่ควรที่จะละเลยเช่นเดียวกัน เพื่อกำจัดอกุศลธรรมของตนเองและเพื่อประโยชน์สุขแก่ผู้อื่นอีกด้วย

สำหรับการช่วยเหลือถือถือที่ประเสริฐที่เลิศ คือการอนุเคราะห์ด้วยธรรม เป็นการถือถือให้บุคคลอื่นได้เข้าใจสิ่งที่มีจริงอย่างถูกต้องตรงตามพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งจะเป็ประโยชน์แก่ผู้ที่ได้รับการถือถือทั้งในชาตินี้และสะสมเป็นที่พึ่งในชาติต่อไปอีกด้วย

บุคคลผู้ที่เข้าใจพระธรรม เห็นประโยชน์ของพระธรรม ก็กล่าวพระธรรม แสดงพระธรรมตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ตามกำลังปัญญาของตน เป็นการถือถือผู้อื่นด้วยพระธรรม ซึ่งเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ถ้าหากจะพิจารณาตามความเป็นจริงแล้ว การช่วยเหลือถือถือผู้อื่นด้วยพระธรรม เป็นการสละความเห็นแก่ตัวขึ้นสูงทีเดียว เพราะเหตุว่ากุศลทั้งหลายจะเจริญขึ้นได้ก็เพราะมีการถือถือกันด้วยพระธรรม แม้ว่าจะมีวัตถุทานมากสักเท่าใด ก็ไม่พอที่จะถือถือคนที่ลำบากยากไร้ที่ควรแก่การที่จะรับวัตถุทานในสังสารวัฏฏ์ ทั้งในปัจจุบัน ทั้งในอนาคตได้ การช่วยเหลือบุคคลอื่นด้วยวัตถุสิ่งของต่างๆ ก็เป็นเพียงการช่วยเหลือสงเคราะห์ให้เขาอยู่ต่อไปในสังสารวัฏฏ์ ซึ่งยังไม่พ้นจากความลำบากยากไร้ได้โดยเด็ดขาด เพราะฉะนั้น การถือถือกันด้วยพระธรรม จึงเป็นการสละความเห็นแก่ตัว สละความยึดมั่นในตัวตน โดยบำเพ็ญประโยชน์ขึ้นสูงสุดเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น บุคคลผู้ที่ช่วยเหลือถือถือผู้อื่นในทางธรรม ต้องเป็นผู้ที่ศึกษาพระธรรม พิจารณาพระธรรม และเข้าใจพระธรรมอย่างถูกต้อง จึงกล่าวคำของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตามกำลังปัญญาของตน

คำของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถูกปกปิดด้วยคำของบุคคลอื่นนานแสนนาน ถึงเวลาแล้วที่เมื่อมีใครก็ตามที่เข้าใจถูกต้อง ก็ช่วยกันแสดงความจริง เปิดเผยความจริง เพราะกว่าใครจะมีโอกาสได้ฟังคำจริงที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้วนั้น เป็นโอกาสที่หายาก เพราะฉะนั้น ก็ต้องช่วยกันกล่าว แสดงเปิดเผยคำจริงของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อพระธรรมจะได้รุ่งเรืองและกระจ่าง เป็นประโยชน์ทั้งกับตนเองและผู้อื่นต่อไป โดยไม่ต้องหวั่นเกรงอะไรเลยทั้งสิ้น เพราะว่าเป็นคำของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ใช่คำของบุคคลอื่น

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗